

ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Морозюк Т. С.
*Студентка факультету філології
і журналістики ім. М. Стельмаха
Науковий керівник – доц. Волошина О. В.*

Із здобуттям Україною суверенітету питання самобутності, національно-культурної ідентифікації українців як нації постало досить логічно. Інтерес до власної національної культури, її розвитку підтримується на державному, науковому та громадянському рівнях. Тому актуальним і нагальним постає питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Мета статті: підкреслити необхідність формування у школярів загальнолюдських ідеалів, готовності захищати Батьківщину, родину на основі гармонійного пізнання та осмислення національно-культурної спадщини, запропонувати конкретні методи, прийоми та форми організації національно-патріотичного виховання в умовах освітнього процесу загальноосвітньої школи.

У сучасних умовах розвитку української держави питання національно-патріотичного виховання школярів набуло особливого значення. Патріотизм і національна ідея нині є нагальною потребою для формування в Україні громадянського суспільства, становлення єдиної нації та гідне її представлення на світовій арені. Про беззаперечну необхідність національно-патріотичного виховання у своїх працях писали класики педагогіки Г. Ващенко, А. Макаренко, О. Духнович, С. Русова, О. Огієнко, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга. Саме вони висували ідею «свідомого» громадянина.

Для кожного навчального закладу важливим і пріоритетним має стати те, щоб саме він став осередком формування людини-патріота, справжнього громадянина, що усвідомлює свою відповідальність у розбудові суверенної, незалежної, демократичної, правової держави. Саме школа покликана створити умови для розуміння і сприйняття молодим поколінням української ідеї, засвоєння ним національних цінностей: української культури, мови, прищеплення шанобливого ставлення до історичної пам'яті.

У Національній доктрині розвитку освіти України наголошено, що пріоритетним напрямком в її реалізації є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації; виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини. Тому національно-патріотичне виховання має стати цілеспрямованим і систематичним впливом на свідомість, почуття і поведінку сучасних школярів з метою формування в них відповідних якостей. «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» (В. О. Сухомлинський).

Кожен заклад освіти насамперед має так організувати свою діяльність, щоб шкільне середовище виховувало дух патріотизму, глибоке розуміння історії свого народу, національну ідентичність, самобутність юних українців.

Указом Президента України від 18 травня 2019 р. затверджено «Стратегію національно-патріотичного виховання». Ним визначено, що національно-патріотичне виховання є важливим засобом громадянської освіти і його актуальність

зумовлена необхідністю консолідації та розвитку суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають постійного вдосконалення національно-патріотичного виховання. Цим же документом окреслено, що основними складовими національно-патріотичного виховання є громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання.

Виділяють такі напрями національно-патріотичного виховання учнів:

- формування патріотизму, відповідальності за долю нації, держави;
- виховання розуміння високої цінності українського громадянства, внутрішньої потреби бути громадянином України;
- формування поваги до Конституції України, державної символіки: Герба, прапора, Гімну України;
- збереження і продовження українських культурно-історичних традицій;
- виховання шанобливого ставлення до рідних святинь, української мови, історії;
- формування національної свідомості, людської гідності, любові до рідної землі, родини, народу;
- формування соціальної активності;
- виховання правової культури особистості;
- формування й розвиток духовно-моральних і загальнолюдських цінностей;
- формування в учнів потреби до праці як першої життєвої необхідності, високої цінності й головного способу досягнення життєвого успіху
- сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних та культурних потреб особистості;
- виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадській діяльності.

Серед основних форм і методів національно-патріотичного виховання виділяють: інформаційно-масові; діяльнісно-практичні; інтегровані; діалогічні; наочні.

Серед добре відомих методів і традиційних форм організації виховних годин: бесіди, заходи, приурочені знаменним датам в історії України, тематичні вечори, години народознавства, зустрічі, робота гуртків народознавства, народної творчості, фольклору, облаштування тематичних виставок, проведення військово-патріотичних ігор та козацьких розваг, організація різноманітних екскурсій.

Із сучасних форм та методів цікавими для дітей стануть тижневики та декадики правових знань у школі, патріотичні флешмоби, проведення майстер-класів, відеоуроків, організація круглих столів, тренінгів, інформаційних виставок, квестів, аукціонів ідей, прес-конференцій, облаштування дискусійних та літературних майданчиків, участь учнів та вчителів навчальних закладів у волонтерському русі та регіональних конкурсах (на зразок «Люби і знай свій край», «Великодні дзвони», «Різдвяна зірка» тощо).

Проте одним із найефективніших в даному напрямку є впровадження у виховну роботу методу проєктів. Методика організації даного методу чітко описана у педагогічній та методичній літературі. Тому зупинимося на тематиці проєктів за напрямком національно-патріотичного виховання.

Зі школярами молодшого та середнього шкільного віку доцільно організувати роботу над проєктами «Український віночок», «Сімейні реліквії», «Обереги мого народу», «Хліб у звичаях та обрядах українців», «Народ скаже, як зав'яже», «Мамина коліскова», «Винаходи українців, які відомі у світі», «Вулицями рідного міста», «Наша країна – рідна Україна», «Топоніми рідного краю в легендах та переказах», «Недалечко – червоне яєчко», «Перлини України», «Мій родовід», «Народна пісня – народна душа» тощо. Із учнями старших класів доречно розкрити теми «Історія українського національного костюма», «Пишаймося, що ми – вінничани», «Козацькому роду нема переводу», «Туристичними стежками рідного краю», «Юні миротворці», «Герої живуть поруч», «Видатні випускники», «Школа миру», «Діти війни», «Голод на Поділлі», «Україна вишивана», «З пам'яттю в серці, з добром у справі» тощо.

Історично українська школа завжди була осередком місцевої громади. Сучасна суспільно-політична ситуація в Україні вимагає відтворити цей досвід. Отже, школа має виховувати соціально адаптовану та громадсько орієнтовану особистість, яка після закінчення школи успішно знайде своє місце в житті.

«Учитель будує Україну в дитині, в молодому поколінні» (О. Вишневський).

Патріотизм складає найважливішу ціннісну основу будь-якого демократичного суспільства і виступає суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку і розкриття всіх потенціальних соціальних можливостей в духовній, економічній і соціальних сферах життя суспільства. Тому мета навчального закладу на сучасному етапі – виховати молодь гуманною, творчою, відповідальною, з активною життєвою позицією, яка могла б реалізувати себе. Без пробудження таких моральних феноменів, як патріотизм, обов'язок, совість, почуття власної гідності, працелюбність навряд чи можна розраховувати на розбудову справді демократичної та незалежної держави.

Література

1. Відмиш Л. І. Система національного виховання: шляхи і засоби реалізації. Виховна робота в школі. 2011. № 8. С. 7–10.
2. Володарська М.О. Інноваційні технології на уроках громадянської освіти. Харків: Основа, 2008. 122 с.
3. Гевко О. Формування національно-патріотичних рис у студентів. Рідна школа. 2001. №11. С.47-48.
4. Гнатенко С.А. Виховання громадянськості у студентів в системі вищої освіти. Вісн. філософія. Психологія. Педагогіка. Київ, 2003. №1. С. 177-182.
5. Дем'янюк Т.Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому закладі: науково-методичний посібник. Суми: ТОВ Видавництво «Антей», 2006. С. 87–88.
6. Ігнатенко П., Поплужний В., Косарева Н. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання. Шкільна бібліотека. 2003. № 8. С. 3.
7. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр., затверджена на колегії МОН України <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>
8. Концепція національно – патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. Міністерство освіти і науки України : [офіц. сайт]. <https://mon.gov.ua/ua>
9. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібн. Київ: Кондор, 2005. 667 с.
10. Практична педагогіка виховання: посібник з теорії та методики виховання/ За редакцією Красовицького М. Ю. Упорядник Іванюк Г. І. Київ–Івано-Франківськ: «Плай», 2000. С. 27–40.
11. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибр. твори: в 5-ти т. Київ: Рад. школа, 1977. Т.1. 653 с.